۱۶۵-۱۸۱

شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان با تأکید بر زمینه‌های خانوادگی

◈ دکتر محمد رحیمی[۱] ◈ علی صادقی[۲] ◈ محمد قاسمی[۳] ◈ دکتر رضا امین‌زاده[۴*] ◈ دکتر محسن حلاجی[۵]

چکیده: امروزه موفقیت دانش‌آموزان در ورزش با توجه به تأثیری که می‌تواند در رشد و شکوفایی فردی و اجتماعی داشته باشد، به یکی از دغدغه‌های اولیهٔ خانواده‌ها و کشور تبدیل شده است. بنابراین هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان با تأکید بر زمینه‌های خانوادگی بوده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، کیفی بود که با روش تحلیل مضمون براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شده است. جامعهٔ آماری پژوهش شامل صاحب‌نظران و متخصصان موضوعی (خبرگان دانشگاهی، مدیران آموزش‌وپرورش، معلمان درس تربیت بدنی و اولیای دانش‌آموزان) بود. حجم نمونه با توجه به ماهیت پژوهش ۲۳ نفر بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه بود که به شکل مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته انجام شد. بر پایهٔ یافته‌های کیفی، ۸۹ گویه، ۹ مضمون فرعی و ۳ مضمون اصلی شناسایی شدند. یافته‌ها نشان دادند «عوامل درون‌فردی»، «عوامل برون‌فردی» و «عوامل کلان» از عوامل علّی مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان هستند. نتایج پژوهش نشان داد که انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان فرایندی پیچیده است که نیازمند توجه به عوامل گوناگون فردی، خانوادگی و اجتماعی است. پیشنهاد می‌شود که نهادهای آموزشی و ورزشی با ایجاد بسترهای مناسب، از جمله برنامه‌های استعدادیابی و حمایت‌های مالی و فرهنگی، به تسهیل این فرایند کمک کنند. همچنین، آموزش والدین در مدیریت هزینه‌های ورزشی و تشویق آنها به حمایت از فعالیت‌های ورزشی فرزندان می‌تواند اثرات مثبت فراوانی داشته باشد.

کلید واژگان: تحلیل مضمون، انتخاب رشتهٔ ورزشی، زمینه‌های خانوادگی، فرهنگ‌سازی ورزشی

◉ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۸ ◉ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۶/۲۷

۱. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۴. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران (نویسنده مسئول).
E-mail: r.aminzadeh@imamreza.ac.ir
۵. استادیار گروه آموزش تربیت‌بدنی، دانشکده تربیت بدنی و علوم رفتاری، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

مقدمه

سرمایه‌گذاری روی جوانان می‌تواند یکی از راه‌های پیشرفت و تعالی هرکشور و ملتی باشد. دانش‌آموزان نقش پررنگی در تعیین سرنوشت و ساخت آینده هر ملتی دارند و درواقع آنان هستند که به‌عنوان آینده‌سازان کشور، جامعهٔ پزشکان، معلمان، مدیران، سیاست‌مداران، ورزشکاران و ... را در آیندهٔ نه چندان دور تشکیل می‌دهند. وزارت آموزش و پرورش به‌منزلهٔ مهم‌ترین نهاد تعلیم‌وتربیت رسمی عمومی، متولی فرایند تعلیم‌وتربیت در همهٔ ساحت‌ها، قوام‌بخش فرهنگ عمومی و تعالی‌بخش جامعه است و مأموریت دارد تا با تأکید بر شایستگی‌های پایهٔ دانش‌آموزان، زمینهٔ دستیابی آنان را به مراتبی از حیات طیبه در همهٔ ابعاد فردی، اجتماعی، خانوادگی و جهانی فراهم آورد (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت و ترقی جوامع پیشرفته نشان داده است که همهٔ این کشورها از آموزش و پرورش توانمند و کارآمد برخوردار بوده‌اند. از دیدگاه جامعه‌شناسی، آموزش و پروش عبارت است از آماده‌سازی نسل بالغ امروزی برای تربیت فردا (علاقه‌بند، ۱۳۹۳). از خانواده‌ها به عنوان عنصر حیاتی در نظام تعلیم‌وتربیت یاد می‌شود به‌طوری‌که در اهداف کلان سند تحول آموزش و پروش به افزایش مشارکت و اثربخشی خانواده‌ها در تعالی نظام تعلیم‌وتربیت تأکید شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۱).

موفقیت تحصیلی[1] دانش‌آموزان، که از اهداف نظام آموزش و پرورش کشور و خانواده‌هاست، تحت‌تأثیر عوامل متعددی است. شناسایی این عوامل و زمینه‌ها مورد توجه اندیشمندان و خردمندان بوده و پژوهش‌های زیادی در این حیطه انجام شده است. عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تحت‌تأثیر دو عامل اصلی شامل زمینه‌های خانوادگی[2] و زمینه‌های ساختاری[3] یا محیطی مانند زندگی در شهر، روستا و یا مناطق مختلف می‌باشد. لیو[4] و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به مقایسهٔ اهمیت نسبی زمینه‌های خانوادگی با زمینه‌های ساختاری در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان سه کشور چین، ایالات متحده آمریکا و آلمان پرداختند. نتایج نشان داد که وضعیت اجتماعی ـ اقتصادی خانواده‌ها در آمریکا و آلمان تأثیر مثبت بیشتری بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نسبت به چین دارد (لیو و همکاران، ۲۰۱۹). در پژوهشی قنبرپورعالم و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی میزان تأثیرگذاری روابط حاکم بر خانواده‌ها بر موفقیت و یا شکست تحصیلی دانش‌آموزان شهرستان شهریار پرداختند. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که روابط خانوادگی تأثیرگذار بر موفقیت و شکست تحصیلی دانش‌آموزان، عواملی چندگانه و درهم تنیده‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که روابط اعضای خانواده با هم، رفتار مسئولانهٔ والدین نسبت به فرزندان، روابط و تعامل زوجین با یکدیگر در توفیق و شکست تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است.

1. Academic achievement
2. Family contexts
3. Structural contexts
4. Lyu

در پژوهشی که آفوسو[1] و همکاران (۲۰۲۳) انجام دادند، اثربخشی حمایت معلمان و کنترل خانواده‌ها بر موفقیت‌تحصیلی دانش‌آموزان مورد سنجش قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد حمایت معلم و نظارت والدین به‌طور غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در طول زمان با نقش میانجی‌گری انگیزه و خودکارآمدی اثر می‌گذارد. علاوه بر این موارد سبک زندگی نیز، نقش بسزایی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. سبک زندگی دارای متغیرهای گوناگونی است. طبق نظر بوردیو[2]، این متغیرها شامل سرمایهٔ اجتماعی، سرمایهٔ اقتصادی و سرمایهٔ فرهنگی است (سرخ، ۱۳۸۶). تحقیقات نشان داده است، میزان موفقیت تحصیلی در میان کودکانی با درآمد خانوادگی پایین‌تر، کمتر از بقیهٔ دانش‌آموزان است. همچنین میزان غیبت و تأخیر بیشتری که این دانش‌آموزان نسبت به بقیه دارند، می‌تواند به‌منزلهٔ یک عامل بر میزان موفقیت آنها اثر منفی بگذارد. به‌همین‌دلیل موریسی[3] و همکاران (۲۰۱۴) پژوهشی را روی دانش‌آموزانی از خانواده‌های کم‌درآمد (از مقطع پیش‌دبستانی تا پایه چهارم) انجام دادند، تا رابطهٔ بین حضور دانش‌آموزان در کلاس و درآمد خانوادگی آنان با میزان موفقیت تحصیلی را کشف کنند. نتایج نشان داد دانش‌آموزانی با حضور ضعیف‌تر و درآمد ثابت خانوادگی پایین‌تر به‌طور غیرمستقیم نمرات ضعیف‌تری دارند.

همچنین علاوه بر زمینه‌های خانوادگی، انتخاب رشتهٔ تحصیلی نیز می‌تواند بر روی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر باشد. یکی از مسائل مهم در جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، بحث موفقیت تحصیلی و تجارب آموزشی براساس علائق، ذخیره‌های دانشی و تجارب یادگیری با توجه به موقعیت اقتصادی و فرهنگی خانواده‌ها و دانش‌آموزان است. در این میان مسئلهٔ مهم و سرنوشت‌ساز انتخاب رشتهٔ تحصیلی مطرح می‌شود (نویدی، ۱۳۹۷). از مهم‌ترین اهداف نظام آموزشی، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در مسیری است که با پیمودن آن نیازهای جامعه از یک سو و نیازهای فردی آنها از سوی دیگر برآورده شود. فرایند انتخاب رشتهٔ تحصیلی مستلزم تصمیم‌گیری دانش‌آموزان براساس آگاهی و شناخت از علائق و توانایی‌های خود، شرایط و امکانات آموزشی موجود و ارتباط مشاغل موجود در جامعه با رشتهٔ تحصیلی است. انتخاب رشتهٔ تحصیلی یکی از مواردی است که می‌تواند روی آیندهٔ تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد، در همین راستا مطالعات زیادی در این حوزه انجام شده است. به‌طور نمونه، دهقان و مروت (۱۳۹۸) پژوهشی را انجام داده‌اند تا زمینه‌های خانوادگی مؤثر بر انتخاب رشتهٔ دانش‌آموزان را شناسایی کنند. نتایج پژوهش نشان داد میان متغیرهای سرمایهٔ اقتصادی، سرمایهٔ فرهنگی و سرمایهٔ اجتماعی با انتخاب رشتهٔ دانش‌آموزان، رابطه وجود دارد و تغییر در هر کدام، تغییر در انتخاب رشتهٔ دانش‌آموزان را به همراه دارد. ما[4] (۲۰۰۹) در پژوهشی نشان داد، وضعیت اجتماعی ـ اقتصادی خانواده‌ها اثرات متفاوتی

1. Affuso
2. Bourdieu
3. Morrissey
4. Ma

بر روی انتخاب رشتهٔ تحصیلی پسران و دختران و اقوام مختلف می‌گذارد. سوانسوفال[1] و کینیا[2] (۲۰۲۰) پژوهشی را روی ۷۵۱ دانش‌آموز پایهٔ یازدهم در سه استان کشور کامبوج انجام دادند تا عوامل مؤثر بر انتخاب رشتهٔ دانش‌آموزان را شناسایی کنند. نتایج نشان داد، تشویق خانواده، تحصیلات مادر خانواده و مکان مدرسه بر انتخاب رشتهٔ دانش‌آموزان مؤثر است.

حوزهٔ موفقیت ورزشی دانش‌آموزان، در کنار موفقیت تحصیلی آنها از اهمیت بالایی برخوردار است و یکی از اهداف خانواده‌ها و هر کشور و دولتی است، چرا که موفقیت کشورها در میادین بین‌المللی ورزشی علاوه بر تأثیرات اجتماعی و اقتصادی، نمادی از ثبات و توانمندی‌های همه‌جانبه آن کشورها محسوب می‌شود و یکی از علل سرمایه‌گذاری بالای کشورها در ورزش قهرمانی و حرفه‌ای است (اسدی و همکاران، ۱۳۹۶). موفقیت ورزشی دانش‌آموزان در گرو عوامل متعددی است که یکی از مهم‌ترین آنها زمینه‌های خانوادگی ورزشکاران است. ویلسون[3] و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی را انجام دادند تا اثر داشتن والدین ورزشکار را بر موفقیت ورزشی فرزندان بسنجند. یافته‌های این پژوهش نشان داد تجربیات ورزشی والدین در سطوح مختلف بر رشد و توسعهٔ ورزشکاران مؤثر است. روابط میان‌فردی ورزشکاران با والدین از اهمیت بالایی برخوردار است و بر ادامهٔ حضور آنها در ورزش مؤثر است (لیزینسکین[4]، ۲۰۲۲). پژوهش‌ها نشان داده است که پدران و مادران به روش‌های گوناگونی از دانش‌آموزان ورزشکار خود حمایت می‌کنند. همچنین پدران نسبت به مادران کمتر در حوزهٔ تحصیلی فعال هستند (کورهونن[5] و همکاران، ۲۰۲۰). طبق پژوهشی که ماکسوم[6] و ایندا‌هواتی[7] (۲۰۲۳) انجام دادند تا ویژگی‌های تأثیرگذار در موفقیت ورزشکاران را شناسایی کنند، محیط خانواده و محیط ورزشی نقشی پررنگ در شکل‌گیری خصلت‌های مؤثر بر موفقیت ورزشی دارد.

عامل بعدی موضوع استعدادیابی ورزشی است که در زیر ذره‌بین محققان زیادی قرار گرفته است. امروزه موفقیت در میادین بین‌المللی ورزشی شاخص توسعه و پیشرفت ملت‌هاست. با نگاهی اجمالی به کشورهایی که در صدر جداول مدالی بازی‌های جهانی و المپیک قرار دارند، مشخص می‌شود این کشورها نه تنها در حوزهٔ زیرساخت‌های ورزش، بلکه در سایر حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی توسعه‌یافته هستند (بیلی[8] و کالینز[9]، ۲۰۱۳). لازمهٔ موفقیت پایدار در میادین بین‌المللی ورزشی، توجه ویژه به پشتوانه‌سازی است. طبیعی است پشتوانه‌سازی کارآمد از راه توجه صحیح به روش‌های علمی

1. Sovansophal
2. Kinya
3. Wilson
4. Lisinskiene
5. Korhonen
6. Maksum
7. Indahwati
8. Bailey
9. Collins

استعدادیابی میسر است. استعدادیابی و جذب استعدادها، فرایند اتخاذ تصمیمات آگاهانه برای انتخاب متعهدترین ورزشکاران است که توان تبدیل‌شدن به ورزشکاران نخبه را دارند (بیکر[1] و همکاران، ۲۰۱۸). استعدادیابی یک فرایند پیچیده است که از چند بعد عملکردی تشکیل شده است که عبارت‌اند از: بعد بدنی، فیزیولوژیکی، تکنیکی، تاکتیکی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی (سوپیا[2]، ۲۰۱۵). فعالیت در رشته‌های ورزشی مناسب دانش‌آموزان می‌تواند سبب جلوگیری از هدر رفت منابع مالی و انسانی شود. بنابراین، شروع استعدادیابی و هدایت دانش‌آموزان به سمت رشته‌های مناسب در سال‌های ابتدایی زندگی‌شان به‌ویژه در مدارس می‌تواند تأثیر بسیاری در موفقیت ورزشی دانش‌آموزان و کشور داشته باشد. مرتضاییان (۱۴۰۰) در پژوهشی به اصول هفت‌گانه استعدادیابی هاولی سک[3] اشاره کرده است. بر اساس این مدل استعدادیابی، انتخاب افراد با استعداد باید در مدارس انجام شود، تمرینات دانش‌آموزان باید با تأکید بر توانایی‌های فیزیکی و روانی آنها انجام شود و همچنین امکانات لازم برای دانش‌آموزان به‌منظور رسیدن به اوج اجرای ورزشی‌شان فراهم شود.

قنبری و همکاران (۱۳۹۸) عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان ابتدایی به ورزش را مورد بررسی قرار دادند و نتایج پژوهش نشان داد، جامعه و خانواده دو عامل مؤثر هستند به‌طوری‌که می‌توان بیان کرد که خانواده به‌منزلهٔ اولین نهاد اجتماعی است که فرد را مورد حمایت قرار می‌دهد و روی کلیهٔ کنش‌های اجتماعی فرد، به‌ویژه در سنین پایین اثر می‌گذارد. سطح سواد و تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی خانواده، نگرش اعضای خانواده به فعالیت بدنی و ورزش، سبک زندگی و سطح فعالیت بدنی اعضای خانواده، میزان هزینهٔ خانواده برای ورزش و غیره از جمله عواملی هستند که هم بر شکل‌گیری برخی ویژگی‌های شخصیتی کودکان و هم بر ارتقای سطح فعالیت بدنی و گرایش آنان به ورزش در مدرسه و خارج از مدرسه مؤثرند. در راستای اهمیت نقش حمایتی خانواده‌ها، در پژوهشی که ناصری و همکاران (۱۳۹۹) انجام داده‌اند، مشخص شد که حمایت‌های مالی و انگیزشی خانواده‌ها نقش کلیدی در توسعهٔ استعدادهای ورزشی دانش‌آموزان دارد. همچنین دیدگاه و سیاست‌های کلان کشور درقبال ورزش مدارس، اعتبارات و برنامه‌هایی که برای این حوزه اختصاص داده می‌شود تأثیر بسیار زیادی بر میزان جذب دانش‌آموزان به فعالیت‌های بدنی در مدارس دارد. فرهنگ جامعه و نگرش عمومی نسبت به اهمیت ورزش و فعالیت بدنی، طرز برخورد رسانه‌ها با این پدیده، دیدگاه مسئولین آموزش و پرورش از سطح وزارتخانه تا مدارس از جمله عوامل کلی و مهم دیگری هستند که در این پژوهش به آنها اشاره شد.

موفقیت ورزشی و تحصیلی نسل جوان به‌ویژه دانش‌آموزان دورهٔ تحصیلی ابتدایی در آینده، یکی از عواملی است که می‌تواند در حکم یک موتور محرک، کمک‌حال کشور در راه رسیدن به توسعه‌یافتگی و شکوفایی باشد. آموزش و پرورش و خانواده‌ها به عنوان دو بال حیاتی در راستای تسهیل راه موفقیت

1. Baker
2. Suppiah
3. Howelly Sek

دانـش‌آموزان، باید در هر دو حوزۀ ورزشـی و تحـصیلی با یکدیگر همکاری کـنند. عـوامل بسیاری در موفقیت تحصیلی دانـش‌آموزان مؤثر هستند که محققان و خردمندان، به دفعات در طول تاریخ به‌شناسایی آن‌ها مشغول بوده‌اند. امـروزه موفـقیت ورزشی دانـش‌آموزان نـیز با تـوجه به تأثـیراتی که می‌تواند در توسعـه و شـکوفایی فـردی و اجتماعی داشته باشد، به یکی از دغدغه‌های اصلی خانواده‌ها و کشور تبدیل شده است. پژوهش‌های بسیـاری در حوزۀ موفقیت ورزشی انجام شده تا عوامل مؤثر بر موفقیت ورزشی را شناسایی کنند. مطالعات زیادی نیز در حوزۀ سبک زندگی ورزشکاران و استعدادیابی ورزشی[1] انجام شده است. انتخـاب رشتـۀ ورزشـی مانند انتخـاب رشتۀ تحصیلی، یکی‌از مقاطع حیاتی در دوران ورزشی هر فرد ورزشکار است که می‌تواند نقش پررنگی در موفقیت یا شکست آن‌ها به‌عنوان یک ورزشکار نخبه داشته باشـد. بنابراین شنـاسـایی زمینه‌ها و عوامل مؤثر بر انتخاب رشتۀ ورزشی از اهمیت بالایی برخوردار اسـت. باتوجه به مرور پیشینه و تأکـید بر نقش پررنگ خـانواده‌ها در موفقیت ورزشی[2] دانش‌آموزان و با استناد به اینکه تا به امروز پـژوهشی در حـوزۀ شناسایی زمینه‌های خانوادگی مؤثر بر انتخاب رشتۀ ورزشی دانش‌آموزان انجام نشده است، پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب رشتۀ ورزشی دانـش‌آموزان با تأکید بر زمینـه‌های خانوادگی کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پـژوهش حاضر از منظر فلسفه تفسیرگرایانه، از نظر رویکرد از نـوع استقرایی، از نظر راهـبرد، تحـلیل مضمون و به لحاظ کیفی یا کمی بودن، کیفی و در بازۀ زمانی مقطعی بود. برای گردآوردی داده‌ها از ابزار مصاحبۀ عمیق و نیمه ساختاریافته استفاده شد. پژوهشگران در اولین گام، قبل از انجام مصاحبه، روند مصاحبه را برای مصاحبه‌شوندگان ارسال کرده و زمان مشخصی را برای انجام مصاحبه تعیین کردند. زمان هر مصاحبه بین ۳۰ تا۶۰ دقیقه بود و پژوهشگران با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان صدای آنها را ضبط کردند. جامعۀ آماری پژوهش شامل متخصصان و نخبگان دانشگاهی، مدیران آموزش و پرورش، معلمان درس تربیت بدنی و اولیای دانش‌آموزان بود که پس از انجام مصاحبه با ۲۳ نفر به اشباع نظری رسید. در جـدول شمـاره ۱ اطلاعات مصـاحبه‌شوندگان از قـبیل سن، مدرک تحصیلی، عنوان شغلی و سابقۀ کار آورده شده است.

در پژوهش حاضر از چارچوب شش مرحله‌ای تحلیل مضمون براون[3] و کلارک[4] (۲۰۰۶) استفاده شده است که مراحل آن عبارت است از:

1. Sport talent identification
2. Sports achievement
3. Bruan
4. Clarke

۱. آشنایی با داده‌ها
۲. تولید کدهای اولیه
۳. جست‌وجوی مضمون‌ها
۴. بررسی مضمون‌ها
۵. تعریف مضمون‌ها
۶. نگارش و تحلیل مضمون‌ها

تحلیل مضمون تلاش می‌کند با کدگذاری داده‌ها و تحلیل آنها مشخص کند که داده‌ها به ما چه می‌گویند. این تحلیل در پی الگویابی در داده‌هاست. در تحلیل مضمون، داده‌ها بر اساس مقوله‌های معنایی مشترک گروه‌بندی می‌شود و در نهایت بر اساس وجوه مشترک عبارات، گروه‌بندی شده و در هر کدام از مقولات و طی فرایندی سلسله مراتبی، مضمون‌های اصلی و در مرحلهٔ نهایی، مضمون مرکزی (مضمون نهایی) شناسایی می‌شود. پژوهشگران برای سنجش روایی پژوهش از روش «روایی تفسیری[1]» استفاده کردند. در این روش پژوهشگران تفسیرهای خود را به مشارکت‌کنندگان ارائه و زمینه‌های بد درک شده را مشخص و اصلاح می‌کنند. درواقع در این روش، مصاحبه‌شوندگان تأیید می‌کنند که آیا این مضمون‌ها به بهترین شکل دیدگاه آنها را دربارهٔ موضوع پژوهش بیان می‌کند یا خیر؟ پژوهشگران پس از دریافت نظرات صاحب‌نظران، تغییرات لازم را بر روی مضمون‌ها اعمال کردند. همچنین در راستای دستیابی به پایایی تحلیل، هر کدام از پژوهشگران به صورت جدا از یکدیگر داده‌های پژوهش را تحلیل کرده و نتایج را با هم مقایسه کردند. این روند تا زمان حصول توافق روی نتایج مشترک ادامه داشت.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

ردیف	جنسیت	سن	مقطع تحصیلی	سابقه ورزشی	رشتهٔ تحصیلی	عنوان شغلی	سابقه کاری
۱	مرد	۵۱	دکتری	۴۲	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۱۲
۲	مرد	۵۶	دکتری	۴۰	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۱۶
۳	زن	۵۹	دکتری	۴۵	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۱۵
۴	مرد	۵۷	دکتری	۴۴	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۱۴
۵	زن	۴۹	دکتری	۴۰	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۵
۶	زن	۳۹	دکتری	۲۵	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۳
۷	مرد	۴۵	دکتری	۳۱	مدیریت ورزشی	استاد دانشگاه	۵

1. Interpretative validity

جدول ۱. (ادامه)

ردیف	جنسیت	سن	مقطع تحصیلی	سابقه ورزشی	رشتهٔ تحصیلی	عنوان شغلی	سابقه کاری
۸	مرد	۴۴	فوق‌لیسانس	۳۰	مدیریت ورزشی	مدیر مدرسه	۲۵
۹	مرد	۴۶	فوق‌لیسانس	۲۶	مدیریت ورزشی	آزاد	۲۳
۱۰	مرد	۵۰	فوق‌لیسانس	۳۵	مدیریت ورزشی	مدیر مدرسه	۳۰
۱۱	زن	۳۹	فوق‌لیسانس	۳۰	مدیریت ورزشی	خانه دار	-
۱۲	زن	۳۸	فوق‌لیسانس	۲۷	مدیریت ورزشی	کارمند بانک	۱۳
۱۳	مرد	۴۲	فوق‌لیسانس	۲۵	مدیریت ورزشی	مدیر مدرسه	۲۰
۱۴	زن	۴۰	فوق‌لیسانس	۳۰	فیزیولوژی کاربردی	دبیر	۱۷
۱۵	مرد	۴۴	فوق‌لیسانس	۳۱	آسیب‌شناسی	دبیر	۲۲
۱۶	مرد	۳۶	فوق‌لیسانس	۲۹	مدیریت ورزشی	دبیر	۱۴
۱۷	زن	۳۷	لیسانس	۳۰	تربیت بدنی	آزاد	۱۰
۱۸	زن	۴۱	لیسانس	۳۱	تربیت بدنی	مدیر مدرسه	۱۸
۱۹	زن	۴۲	لیسانس	۲۶	آموزش تربیت بدنی	دبیر	۲۰
۲۰	مرد	۳۹	لیسانس	۲۷	تربیت بدنی	آزاد	۱۹
۲۱	مرد	۴۰	لیسانس	۲۲	تربیت بدنی	آزاد	۲۲
۲۲	مرد	۳۶	لیسانس	۲۳	تربیت بدنی	خانه دار	-
۲۳	مرد	۳۷	لیسانس	۲۷	آموزش تربیت بدنی	کارمند آموزش و پروش	۱۵

یافته‌های پژوهش

مرحلهٔ اول در تحلیل مضمون، خواندن و دوباره‌خوانی رونوشت‌هاست. در پژوهش حاضر بعد از اینکه مصاحبه‌های صوتی انجام و به نوشتار تبدیل شد، پژوهشگران مطالب پیاده‌سازی‌شده را مطالعه کردند تا با داده‌ها آشنا شوند. سپس به سازماندهی آنها پرداختند. در این مرحله، به روش کدگذاری باز[1] تعداد ۸۹ گویه (کد) شناسایی شد. در کدگذاری باز، پژوهشگر بدون هیچ محدودیتی، هر آنچه را به

1. Open coding

پرسش تحقیق مربوط می‌داند مشخص کرده و یادداشت می‌کند. در مرحلهٔ دوم، مفاهیمی (کدهایی) که به نظر می‌رسید موضوعی دربارهٔ پرسش پژوهش باشد و قرابت معنایی بیشتری با یکدیگر دارند، در قالب مضمون‌های وسیع‌تر (کدهای محوری) سازماندهی شد. مضمون‌ها عمدتاً توصیفی بودند. یعنی الگوهایی را در داده‌ها توصیف می‌کردند که به پرسش پژوهش مربوط بود. بیشتر مفاهیم به یک مضمون مربوط بودند، اگرچه بعضی از آنها با بیش از یک مضمون ارتباط داشتند. تا این مرحله، تعداد ۹ مضمون فرعی شناسایی شد. سپس در مرحلهٔ بعدی، پژوهشگران با تجمیع مضمون‌های فرعی، به گسترهٔ معنادارتری رسیده و مضمون‌های اصلی شناسایی شد. در آخرین مرحله، با استفاده از نظر خبرگان، نام‌گذاری و طبقه‌بندی مضمون‌های اصلی مورد بازنگری قرار گرفت و از نتایج به‌دست‌آمده اطمینان حاصل شد و در نهایت مضمون‌های اصلی، فرعی و گویه‌ها در قالب جدول ۲ گردآوری شد.

جدول ۲. مقولات فرعی و اصلی وابسته به عوامل درون فردی، برون‌فردی و کلان

گویه	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
● انگیزهٔ ورزشی ● تعهد ورزشی ● عوامل مؤثر در تعهد درونی ● مؤلفه‌های درون‌فردی ● تفاوت‌های جنسیتی ● جنسیت کودکان ● ویژگی‌های جسمانی کودکان ● ویژگی‌های شخصیتی کودکان ● علاقهٔ ذاتی کودکان به ورزش ● استعداد ورزشی کودکان ● توانایی‌های دانش‌آموز ● شناخت از رشته ● استعداد دانش‌آموز	**عناصر اساسی دانش‌آموز**	**عوامل درون‌فردی**
● کسب نشاط ● احساس لذت ● استعدادیابی ● استعدادپروری ● عزت‌نفس کلی	**ویژگی‌های هیجانی**	
● پیشگیری از بیماری ● لاغری و حفظ سلامتی ● وضعیت بهداشتی و تندرستی دانش‌آموزان ● ساختار جسمانی دانش‌آموزان ● ادراک از وزن بدن	**تندرستی و سلامتی**	

جدول ۲. (ادامه)

گویه	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
● سطح تحصیلات والدین ● شغل والدین ● محل سکونت ● امکانات مالی و رفاهی خانواده ● ساختار خانواده ● تعداد فرزندان ● روابط میان اعضای خانواده ● نگرش والدین ● مشارکت ورزشی والدین ● الگو بودن والدین در ورزش ● ساعات کاری والدین ● سابقهٔ خانوادگی ● ویژگی‌های شخصیتی والدین ● رشتهٔ تحصیلی والدین ● تصور والدین از رشته ● اهمیت ورزش در خانواده ● فرهنگ ورزش خانواده	**نقش خانواده**	**عوامل برون‌فردی**
● حمایت از سوی والدین ● حمایت از سوی معلمان ● حمایت از سوی همسالان ● مؤلفه‌های ساختاری ● سرمایهٔ نهادی	**حمایت‌ها**	
● نگرش و طرز فکر معلم ● قوانین و بخشنامه‌ها ● قوانین جامعه ● محیط آموزشی ● نقش مدرسه ● کیفیت تدریس معلم ● توصیهٔ معلمان به انتخاب رشتهٔ مناسب ● ابلاغیه‌ها در مورد استعدادیابی ورزشی ● دستورات در مورد استعدادیابی ورزشی ● آیین‌نامهٔ کشوری در مورد استعدادیابی ● ساختار سازمانی استعدادیابی ورزشی دانش‌آموزان کشور ● ورزش مدارس ● موفقیت تحصیلی ● خدمات (فضا و امکانات) مدرسه	**معلم و مدرسه**	

جدول ۲. (ادامه)

گویه	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
● هنجارهای اجتماعی ● مؤلفه‌های میان‌فردی ● محدودیت‌های اجتماعی ● نداشتن همراه ● فقدان تعلق به گروه ● فرهنگ ● سرمایهٔ اجتماعی ● سرمایهٔ فرهنگی ● نابرابری اجتماعی ● طبقهٔ اجتماعی ● سواد و فرهنگ ● نداشتن آگاهی ● فرهنگ جامعه ● سطح رفاه اجتماعی ● ویژگی‌های گروه دوستان و همسالان ● محل زندگی کودک ● قومیت	**عوامل اجتماعی-فرهنگی**	**عوامل کلان**
● نبود وقت ● نبود امکانات ● نبود وسایل نقلیه ● زمان رسیدن به مکان ورزشی ● بی‌میلی ● محدودیت‌های روانی-عاطفی	**مشکلات ساختاری**	
● محدودیت‌های مالی ● درآمد ماهیانه خانواده ● سرمایهٔ اقتصادی ● طبقهٔ اقتصادی ● وضعیت اقتصادی	**عوامل اقتصادی**	

شکل ۱. خلاصهٔ کدگذاری عوامل مؤثر در انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان با تأکید بر زمینه‌های خانوادگی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل علّی مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان با تأکید بر زمینه‌های خانوادگی بود. تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که مهم‌ترین عوامل علّی مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان، به ۳ مضمون اصلی (عوامل درون‌فردی، عوامل برون‌فردی و عوامل کلان) محدود شده است که هر کدام از آنها، شامل ۳ مضمون فرعی و در مجموع ۹ مضمون فرعی می‌شود. در مجموع تعداد ۸۷ کد باز (گویه) شناسایی شد.

از عوامل درون‌فردی مؤثر می‌توان به انگیزهٔ دانش‌آموزان برای شرکت در فعالیت یک رشتهٔ ورزشی اشاره کرد. یکی از اهداف دانش‌آموزان از انجام فعالیت‌های ورزشی، کسب نشاط و شادابی و احساس لذت است. علائق و گرایش دانش‌آموزان نسبت به رشته‌های ورزشی متفاوت است. برخی از آنها به رشته‌های گروهی علاقه نشان می‌دهند، برخی دیگر به رشته‌های انفرادی، بعضی از آنها عاشق رشته‌های برخوردی هستند، اما ممکن است دیگران به رشته‌های غیر برخوردی علاقه‌مند باشند. این تفاوت در سلیقه، ریشه در ویژگی‌های شخصیتی آنها دارد. شور و اشتیاق نسبت به یک رشتهٔ ورزشی، عاملی مؤثر در انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان است، اما انگیزه داشتن و لذت بردن از ورزش به تنهایی نمی‌تواند کافی باشد، بلکه عواملی دیگر همچون استعداد ورزشی، شناسایی ویژگی‌های شخصیتی و توانایی‌های کودکان و نوجوانان نیز نقش پررنگی ایفا می‌کند،

چرا که اگر دانش‌آموزی هرچند با اشتیاق و علاقه در فعالیت ورزشی شرکت کند ولی استعداد لازم را در آن رشـــتهٔ خاص نداشته باشد، آهســـته آهسته آن رشتهٔ ورزشی را کنار می‌گذارد و به سراغ رشتهٔ بعدی می‌رود. این یافته‌ها با یافته‌های دادگر و همکاران (۱۴۰۱)، وزیری و همکاران (۱۴۰۰)، مرتضاییان (۱۴۰۰) و غفوری (۱۳۹۹) همسو بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود تا آموزش و پرورش با همکاری وزارت ورزش و جوانان، در قالب یک طرح ملی، با فراهم کردن بستر مناسب و به‌کارگیری نیروهای متخصص و کارآمد در امر اســـتعدادیابی، توان و نیروی خود را به‌کار گیرند. لازم به ذکر است، در آموزش و پرورش، فدراســـیون ورزش‌های دانش‌آموزی، مسابقاتی را برای کشف نخبگان ورزشـــی برگزار می‌کند. این مســـابقات به‌تنهایی هیچ کمکی به انتخاب رشتهٔ ورزشی نمی‌کند و استعدادهای شکوفا شده را پیدا می‌کند.

همچنین نتـایج پـژوهش حاضر نشـان داد، دومین عـامل اصلی مؤثر بر انتخاب رشتهٔ ورزشی دانش‌آموزان عوامل برون‌فردی است. نقش خانواده‌ها، معلم و مدرسه در این حوزه پررنگ‌تر است. متأســـفانه ممکن است دانش‌آموزانی با استعداد در مناطق محروم وجود داشته باشند که در میان خانواده‌های کم برخورداری زندگی می‌کنند که توانایی حمایت مالی از فرزندان خود برای شرکت در فعالیت‌های ورزشـــی نداشته باشند. حمایت خانواده‌ها از فرزندان فقط متمرکز به حمایت مالی نیســـت بلکه حوزه‌ای گسترده‌تر را شامل می‌شـــود. حمایت روحی و عاطفی از فرزندان نیز در امر انتخاب رشتهٔ ورزشـــی دانش‌آموزان مؤثر است. شغل و ســـاعت کاری والدین، ساختار خانواده‌ها و روابـــط بین اعضای خانواده عواملی هســـتند که می‌تواند بر کارایی و اثربخشـــی فرایند حمایت از فرزندان مؤثر باشـــد. به‌طور مثـــال، اگر پدر و مادر در یک خانواده درگیر فرایند طلاق باشـــند یـــا روابط بین پدر با فرزند، مادر با فرزند و حتی خواهر با برادر گرم و صمیمانه نباشـــد، می‌تواند به‌منزلهٔ یک عامل مخرب روی مراحل مختلف زندگی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. شـــایان ذکر است که حمایت فقط محدود به خانواده‌ها نیست و معلم و گروه همسالان را نیز شامل می‌شود.

اگرچه بعد مالی از اهمیت بالایی برخوردار است، ولی عواملی دیگر همچون فرهنگ خانوادگی و نگـــرش والدین به ورزش نیز از اهمیتی بالا برخوردارند. نگرش خانواده‌ها یکی از اساســـی‌ترین عوامل در وهلهٔ اول به‌حســـاب می‌آید چرا که الگوی کودکان و نوجوانان در مرحلهٔ اول، والدینشان هســـتند و آنها ســـعی می‌کنند تا از رفتار والدینشان تقلید کنند. به‌طور مثال ممکن است والدین با وجود اســـتعداد و علاقه فرزندشـــان به ورزش‌های برخوردی بنا به فرهنگ خانوادگی و نگرشی که نســـبت به‌این رشته‌های ورزشی دارند از حضور آنها در این رشته‌ها جلوگیری کنند. همچنین ممکن اســـت در اثر برخی از تفکرات و اعتقاداتی که از فرهنگ خانوادگی نشـــأت گرفته اســـت، نگاه جنســـیتی به‌انتخاب رشتهٔ ورزشـــی میان والدین وجود داشته باشد. مثلاً ممکن است برخی خانواده‌ها رشـــته‌های فوتبال، رزمی و وزنه‌برداری و... را مناســـب دختران ندانسته و به آنها اجازه

ندهند در این رشته‌ها تمرین کنند. سطح سواد و تحصیلات والدین، سبک زندگی و سطح فعالیت بدنی اعضای خانواده، میزان هزینهٔ خانواده برای ورزش و غیره، از جمله عوامل دیگری هستند که هم بر روی شـــکل‌گیری برخی ویژگی‌های شخصیتی کودکان و هم بر روی ارتقای سطح فعالیت بدنی و گرایش آنان به ورزش در مدرسه و خارج از مدرسه مؤثر هستند.

یافته‌های پژوهش حاضـــر با یافته‌های قنبری و همکاران (۱۳۹۸)، لیان[1] و همکاران (۲۰۲۱) و کونیتو رومانی[2] (۲۰۲۰) همســـو است. با تأکید بر تأثیرگذاری جایگاه ورزش در خانواده‌ها روی دانش‌آموزان پیشـــنهاد می‌شود، تا در گام نخست تمامی ارگان‌های دولتی در رویهٔ مدیریت منابع انســـانی خود، تغییرات ســـازنده‌ای ایجاد کرده و کارمندان خود را به ورزش کردن ترغیب کنند. به‌طور مثال، آنها با دادن تســـهیلات به کارمندانی که بعد از ســـاعت کاری خود فعالیت ورزشـــی می‌کنند، می‌توانند قدم محکمی در مجاب کردن کارمندان به فعالیت ورزشی بردارند. آنها می‌توانند بر مبنای ساعاتی که در سال ورزش کرده‌اند به‌کارمندان مرخصی داده یا اقامتگاه‌های تفریحی رزرو کنند. همچنین دولت باید در امر فرهنگ‌سازی ورزشی تلاش‌های خود را افزایش دهد. در راستای دستیابی به این مهم، تمامی ارگان‌ها باید همسو باشند و برای آن برنامه‌ریزی کرده و اقدامات لازم را انجام دهند که آموزش و پرورش نیز از این امر مســـتثنی نیست. مثلاً آموزش‌وپروش می‌تواند با برگزاری رویدادهای ورزشی ـ فرهنگی جایگاه ورزش را در خانواده‌ها تجلی بخشد. در این رویدادها، دانش‌آموزان در گروه‌های پدر ـ پســـری و مادر ـ دختری، در قالب مسابقات ورزشی با یکدیگر به رقابت بپردازند. همچنین پیشـــنهاد می‌شـــود تا با برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های توجیحی برای خانواده‌ها، گره‌های ذهنی آنها را دربارهٔ رشـــتهٔ‌های ورزشـــی باز کرده و دید خانواده‌ها را گسترش دهند.

ســـومین و آخرین مقولهٔ اصلی شناسایی شده، عوامل کلان است. عوامل اجتماعی ـ فرهنگی از قبیل ســـطح ســـواد و فرهنگ دانش‌آموزان و نابرابری‌های اجتماعی ـ اقتصادی از عوامل کلان مؤثر هســـتند. به‌طور مثال، ممکن است در خانواده‌ای که در طبقهٔ کم‌برخوردار قرار دارد، به‌دلیل محدودیت‌هـــای مالی و درآمد پایین خانواده، دانش‌آمـــوزان باید به جای پرداختن به فعالیت‌های ورزشی، مشغول به حرفه‌ای شوند و در زمان‌های فراغت خود به کسب درآمد بپردازند. دانش‌آموزان از گروه همسالان خود تأثیر می‌پذیرند و این امر می‌تواند انتخاب رشتهٔ ورزشی‌شان را نیز تحت‌تأثیر خود قرار دهد. به‌طوری‌که اگر دانش‌آموزی در گروهی از همسالان خود قرار بگیرد که همگی آنها علاقه‌مند به رشته‌های رزمی هستند، این احتمال وجود دارد که او نیز به سمت این رشته‌ها کشیده شـــود. عوامل دیگری مانند عوامل ساختاری نیز دخیل هستند. نبود وقت و امکانات می‌تواند تأثیر

1. Lian
2. Qunito Romani

پررنگی را در انتخاب یک رشـــتهٔ ورزشی داشته باشـــد. به‌طورمثال لازمهٔ انتخاب دوچرخه‌سواری به‌عنوان رشـــتهٔ ورزشی، فراهم کردن حداقل امکانات اســـت. به بیان ساده‌تر، امکان فراهم کردن یک دســـتگاه دوچرخه چه به‌صورت قرضی و چه به صورت شخصی، از ضروریات این رشته است و اگر خانواده توانایی اجاره کردن یک دوچرخه را حتی برای یک ساعت از مراکز تفریحی نداشته باشد، احتمالاً دانش‌آموز این رشته را انتخاب نمی‌کند. اگر دانش‌آموزی بخواهد رشتهٔ شنا را انتخاب کند اما در محلهٔ سکونت آنها استخر وجود نداشته باشد، او باید وقت زیادی را صرف رفت و آمد کند و این عوامل می‌تواند تأثیر منفی در فرایند انتخاب این رشتهٔ ورزشی داشته باشد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های السعودی[1] (۲۰۱۵)، ناصری و همکاران (۱۳۹۹) و اُگووجا[2] (۲۰۱۰) همسو است.

باتوجه به مطالبی که در بالا عنوان شـــد، می‌توان نتیجه گرفت پـــول و اعتبار یکی از عوامل اصلی انتخاب رشـــتهٔ ورزشی است. بنابراین پیشنهاد می‌شود تا با آموزش والدین در قالب دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشـــی با همکاری اساتید اقتصادی و مدیریت مالی، در راستای چگونگی مدیریت هزینه‌کرد، به آنان نشـــان داد که می‌توان بخشی از درآمد را به سبد ورزشی خانوار تخصیص داد. هرچند که همچنان خانواده‌هایی وجود دارند که سطح درآمدی آنها اجازه نمی‌دهد چیزی به سبد ورزشی برسد. بنابراین ارگان‌های مربوطه باید نهایت همکاری را با خیرین نیکوکار داشته باشند و افرادی را که به‌دلیل مشکلات اقتصادی توانایی شرکت در فعالیت ورزشی ندارند بورسیه کرده و از آنها حمایت کنند و حتی در مناطق کم‌برخوردار مراکز ورزشی احداث کنند.

لازم به ذکر است در پژوهش حاضر پژوهشگران با محدودیت‌هایی روبه‌رو شدند که ممکن است در پژوهشگران بعدی نیز فرایند پژوهش در موضوعات پیشنهادی با آن مواجه شوند:

۱. انجـــام هماهنگی‌های لازم با مدیران آموزش‌وپرورش بـــرای انجام مصاحبه امری زمان‌بر و دشوار بود.

۲. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به کمبود مقالات مشـــابه داخلی و خارجی در این زمینه اشاره کرد.

1. Alsauidi
2. Ugwuja

منابع و مآخذ

REFERENCES

اســـدی، نوید؛ گودرزی، محمود؛ سجادی، ســـید نصرالله و علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم. (۱۳۹۶). بررسی موانع استعدادیابی در ورزش ایران. *رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی*، ۵(۱۸)، ۲۳-۳۲.

دادگر، بهشته؛ اشرف گنجوئی، فریده و اسماعیلی، محمدرضا. (۱۴۰۱). شناسایی عوامل موثر استعدادیابی ورزش دانش‌آموزی در سامانه جامع مدیریت اطلاعات. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۱(۵۵)، ۱۱۳-۱۳۰.
https://doi.org/10.22034/ssys.2022.495

دهقان، حسین و مروت، برزو. (۱۳۹۸). بررسی زمینه‌های خانوادگی مؤثر بر انتخاب رشته در دانش‌آموزان مقطع دبیرستان. *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۵(۲)، ۱۵۶-۱۶۹.

روابط عمومی وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۹۱). *سند تحول بنیادین آموزش و پرورش*. چاپ اول.

سرخ، اسماعیل. (۱۳۸۶). نابرابری های آموزشی و نابرابری های فضایی در بعد قومی و منطقه‌ای (مطالعه موردی دوره ابتدایی استان آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰). *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۲۳(۳)، ۱۰۳-۱۲۴.

علاقه‌بند، علی. (۱۳۹۳). *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*. تهران: نشر روان.

غفوری، روناک. (۱۳۹۹). مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های جسمانی. *رشد آموزش تربیت بدنی*، ۲۱(۲)، ۸-۱۱.

قنبرپورعالم، ضرغام؛ فرح‌بخش، کیومرث و اسمعیلی، معصومه. (۱۳۹۱). بررسی و مقایسه روابط خانوادگی دانش‌آموزان موفق و ناموفق در تحصیل. *خانواده‌پژوهی*، ۳(۸)، ۳۵۳-۳۳۷.

قنبری، هادی؛ شـــتاب بوشهری، ناهید؛ شـــفیع‌نیا، پروانه و مهرعلیزاده، یداله . (۱۳۹۸). طراحی مدل عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان دبستانی به ورزش: یک پژوهش آمیخته. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۱(۱)، ۲۳۹-۲۵۷.
Doi: 10.22099/JSLI.2019.5350

مرتضاییان، مهسا. (۱۴۰۰). استعدادیابی و استعدادپروری در ورزش دانش‌آموزی. *رشد آموزش سلامت و تربیت بدنی*،۲۱(۳)، ۲۷-۲۹.

ناصری پلنگرد، ولی؛ بهرامی، شهاب؛ زردشتیان، شیرین و یوسفی، بهرام. (۱۳۹۹). طراحی الگوی حمایتی خانواده ـ مدرسه درتوسعه استعدادهای ورزشی: یک مطالعه نظریه داده بنیاد. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*، ۱۰(۱)، ۹۰-۷۴.

نویـــدی، احـــد. (۱۳۹۷). هدایت تحصیلـــی در نظام آموزش و پرورش ایـــران: تجارب عملی و چالش‌هـــای پایدار. *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۳۴(۱)، ۹-۳۴.

DOR: 20.1001.1.10174133.1397.34.1.4.4

وزیری، جمشید؛ صفانیا، علی محمد؛ نیک‌بخش، رضا و درودیان، علی‌اصغر. (۱۴۰۰). شناسایی شرایط علی موثر بر شناخت اســـتعدادهای ورزشی مدارس سمای کشور (مطالعه‌ای با رویکرد گرندد تئوری). *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۰ (۵۴)، ۲۴۷-۲۶۳.

DOI: HTTPS://DOI.ORG/10.22034/SSYS.2022.484

Affuso, G., Zannone, A., Esposito, C., Pannone, M., Miranda, M. C., De Angelis, G., ... & Bacchini, D. (2023). The effects of teacher support, parental monitoring, motivation and self-efficacy on academic performance over time. *European Journal of Psychology of Education, 38*(1), 1-23. https://doi.org/10.1007/s10212-021-00594-6

Alsauidi, F. (2015). Effect of the school facilities factor and sport activities factor on parents in terms of private and public school choice at Riyadh City Saudi Arabia. *Universal Journal of Educational Research, 3*(12), 1054-1069. DOI: 10.13189/ujer.2015.031215

Bailey, R., & Collins, D. (2013). The standard model of talent development and its discontents. *Kinesiology Review, 2*(4), 248-259. https://doi.org/10.1123/krj.2.4.248

Baker, J., Schorer, J., & Wattie, N. (2018). Compromising talent: Issues in identifying and selecting talent in sport. *Quest*, *70*(1), 48-63. https://doi.org/10.1080/00336297.2017.1333438

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77-101.

Korhonen, N., Nikander, A., & Ryba, T. V. (2020). Exploring the life form of a student athlete afforded by a dual career development environment in Finland. *Case Studies in Sport and Performance Psychology, 4*(1), 108-116. https://doi.org/10.1123/cssep.2020-0005

Lian, Y., Peijie, C., Kun, W., Tingran, Z., Hengxu, L., Jinxin, Y., ... & Jiong, L. (2021). The influence of family sports attitude on children's sports participation, screen time, and body mass index. *Frontiers in Psychology*, *12*, 697358.

Lisinskiene, A., & Lochbaum, M. (2022). The coach–athlete–parent relationship: The importance of the sex, sport type, and family composition. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(8), 4821. https://doi.org/10.3390/ijerph19084821

Lyu, M., Li, W., & Xie, Y. (2019). The influences of family background and structural factors on children's academic performances: A cross-country comparative study. *Chinese Journal of Sociology, 5*(2), 173-192. https://doi.org/10.1177/2057150X19837908

Ma, Y. (2009). Family socioeconomic status, parental involvement, and college major choices—gender, race/ethnic, and nativity patterns. *Sociological Perspectives, 52*(2), 211-234. https://doi.org/10.1525/sop.2009.52.2.211

Maksum, A., & Indahwati, N. (2023). Personality traits, environment, and career stages of top athletes: An evidence from outstanding badminton players of Indonesia. *Heliyon*, *9*(3).

Morrissey, T. W., Hutchison, L., & Winsler, A. (2014). Family income, school attendance, and academic achievement in elementary school. *Developmental Psychology, 50*(3), 741–753. https://doi.org/10.1037/a0033848

Qunito Romani, A. (2020). Parental behaviour and children's sports participation: Evidence from a Danish longitudinal school study. *Sport, Education and Society*, *25*(3), 332-347.

Sovansophal, K., & Kinya, S. (2020). Factors affecting Cambodian upper secondary school students' choice of science track. *International Journal of Sociology of Education, 9*(3), 262-292. https://doi.org/10.17583/rise.2020.4823

Suppiah, H. T., Low, C. Y., & Chia, M. (2015). Detecting and developing youth athlete potential: Different strokes for different folks are warranted. *British Journal of Sports Medicine, 49*(13), 878-882. https://doi.org/10.1136/bjsports-2015-094648

Ugwuja, O. G. (2010). *Influence of family background on the academic achievement of senior secondary school students in Nsukka educational zone of Enugu State.* [Unpublished master's thesis], Department of Educational Foundations, University of Nigeria Nsukka. X, 76.

Wilson, S. G., Wilson, M. J., & Baker, J. (2019). Parental sport achievement and the development of athlete expertise. *European Journal of Sport Science, 19*(5), 661-670. https://doi.org/10.1080/17461391.2018.1551424

Quarterly Journal of
Family and Research

Identifying Factors Affecting Students' Choice of Sports Major with an Emphasis on Family Background

■ M. Rahimi, Ph.D.[1] ■ A. Sadeghi[2] ■ M. Ghasemi[3] ■ R. Aminzadeh, Ph.D.[4*] ■ M. Hallaji, Ph.D.[5]

Abstract

Student success in sports, given its impact on personal and social development, has become a primary concern for families and the state. Therefore, this study aimed to identify factors influencing students' choice of sports major, emphasizing family background. This was an applied study using a qualitative thematic analysis method (Braun & Clarke, 2006). The statistical population included subject matter experts, academic scholars, school principals, physical education teachers, and parents. Twenty-three participants were selected via purposive sampling. Data were collected through in-depth, semi-structured interviews. Based on the findings, 89 items, 9 sub-themes, and 3 main themes were identified. The results indicated that "Intrapersonal Factors," "Interpersonal Factors," and "Macro Factors" are the primary causal drivers. The study concludes that choosing a sports major is a complex process requiring attention to individual, familial, and social variables. It is suggested that educational and athletic institutions facilitate this process through talent identification programs and financial/cultural support. Furthermore, educating parents on managing sports-related costs and encouraging support for their children's activities can yield significant positive effects.

Keywords: **Thematic analysis, sports major selection, family background, sports culture**

Date received: March 8, 2024 **Date accepted:** Sept. 17, 2024

1. Assistant Professor, Department of Sports Management, Payame Noor University, Tehran, Iran.
2. M.A. in Sports Management, Faculty of Sports and Health Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
3. Doctoral Student in Sports Management, Faculty of Sports and Health Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Literature and Humanities, Imam Reza International University, Mashhad, Iran (Corresponding Author).
E-mail: r.aminzadeh@imamreza.ac.ir
5. Assistant Professor, Department of Physical Education, Faculty of Physical Education and Behavioral Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.